

DOI: 10.22620/agrisci.2011.06.024

**ОСНОВОПОЛОЖНИЦИ НА ЛИНИИ В АВТОХТОННАТА ПОРОДА КАРАКАЧАНСКО КУЧЕ
LINE FOUNDERS IN THE KARAKACHAN DOG AUTOCHTHONOUS BREED****Атила Седефчев, Атанас Вучков, Сидер Седефчев, Венелин Динчев
Atila Sedefchev, Atanas Vuchkov, Sider Sedefchev, Venelin Dintchev**Международна асоциация "Каракачанско куче"*
International *Karakachan Dog* Association*

*E-mail: makk.office@gmail.com

Резюме

Каракачанското куче е стара автохтонна българска порода, използвана традиционно от животновъдите в България за охрана на стада от нападения на хищници и недоброжелатели.

Първите изследвания на породата датират от 30-те години на XX век. Активни консервационни дейности се провеждат от края на 80-те години на XX век. Породата е официално призната през 2005 г.

Поддържането на линейна структура, основана на 25 генеалогични линии, създава потенциал за съхранение на вътрепородното генетично разнообразие в популацията на Каракачанското куче.

Abstract

The *Karakachan dog* is an old autochthonous Bulgarian breed. Traditionally it was used by shepherds in Bulgaria for guarding of livestock herds from attacks of large carnivores and thieves.

The first investigations of the breed date back to the 30s of the 20th century. Implementation of more intensive conservational activities began at the end of the 1980s. The breed was officially recognized in 2005.

Maintenance of the line structure in the *Karakachan dog* breed, based on 25 founders of genealogical lines shows good potential for conservation of interbreed genetic diversity.

Ключови думи: Каракачанско куче, линии, автохтонна, порода.**Key words:** *Karakachan dog*, lines, autochthonous, breed.**ВЪВЕДЕНИЕ**

Каракачанското куче е местна порода с древен произход. Още тракийските племена по нашите земи са използвали за охрана едри кучета с екстериорни характеристики, твърде сходни с тези на съвременното Каракачанско куче (Динчев, 2001; Sedefchev and Sedefchev, 2007). Каракачанското куче е съхранено до днес благодарение на консервативните животновъдни традиции на номадите каракачани и на странстващите овцевъди по нашите земи. След насилственото прекратяване на сезонните миграции на стадата в средата на XX век породата е запазена благодарение на активното ѝ използване и развъждане от редица потомствени животновъди. От края на 80-те години на XX век със съхранението на породата се ангажират ентузиазирани любители и специалисти (Sedefchev and Sedefchev, 2007).

Първите проучвания на породата се извършват през 30-те години на XX век (Peters, 1938). През 1994 г.

Каракачанското куче е включено в Червения регистър на автохтонните форми домашни животни към Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие в категория „изчезващи форми“ (Данчев, 1994). През 2005 г. Каракачанското куче е първата автохтонна българска порода, призната като порода селскостопанско животно от Държавната комисия по породи животни към Министерството на земеделието и храните, вследствие на което на породата е издаден сертификат №10675/04.04.2006 г. от Патентното ведомство на Република България. Каракачанското куче е включено като автохтонна порода в каталога „Породи селскостопански животни в България“ (2006).

Съвременното развъждане на Каракачанското куче се базира основно на метода на чистопородното развъждане по линии (Динчев и др., 2003). Развъждането по линии поддържа генетичното разнообразие вътре в породата. Това от своя страна дава възможност за съхраняване във времето на

жизнена и пластична популация по отношение на различни екологични хабитати и ползвателни изисквания на животновъдите (Sponenberg and Bixby, 2007).

В миналото в отделни райони на страната са се оформили своеобразни инбредни гнезда с добре изразена географска специфичност на екстериора и ползвателните характеристики. Така и до днес са известни със своя самобитен тип кучета от различни географски ареали – от района на Костенец, Якоруда, Доспат, Централни Родопи и т.н. В последното десетилетие сме свидетели на своеобразно „размиване” на специфичните екстериорни особености, утвърдени при географски изолираните популации, поради безразборния подбор при развъдната дейност. С цел запазване на самобитния облик на Каракачанското куче като автохтонна българска порода е нужно правилно прилагане на линейното развъждане и налагане преди всичко на функционалните критерии при подбора на двойките и оценката на развъдната работа.

Целта на настоящата статия е да се посочат основоположниците на генеалогични линии в автохтонната порода Каракачанско куче.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

За нуждите на изследването бяха използвани Родословната книга на Международната асоциация «Каракачанско куче» (МАКК), както и лични архиви на отделни развъдници, регистрирани към МАКК.

Описани са 25 броя мъжки Каракачански кучета, които са основоположници на най-важните генеалогични линии в съвременната развъдна дейност с породата. Освен тях са известни и други съществували в миналото линии, но поради неуспешна развъдна работа или поради кръстосване с други породи те нямат решаващо значение за съвременното чистопородно развъждане на Каракачанското куче.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

От събраните данни като основоположници на генеалогични линии в автохтонната порода Каракачанско куче се обособяват мъжки аборигенни екземпляри, родени в периода от края на 70-те до средата на 90-те години на XX век. Всички основоположници са плод на народна селекция от страна на животновъди в различни райони на страната. Отглеждани са като кучета пазачи на стада селскостопански животни. В ползвателно отношение при Каракачанското куче отделни линии се характеризират с по-силно изразени охранителни качества за отбрана на стада от едри хищници. При други линии е характерна по-развита злоба към хората и съответно са предпочитани за караулна охрана срещу нападения от злонамерени хора. Поради специфичните

си качества кучета от различни линии са предпочитани от животновъдите при нужда от конкретни охранителни дейности.

Родоначалниците на генеалогични линии в породата са представени по азбучен ред. За всеки екземпляр са посочени следните признаци:

- тип окраска
- тип окосмяване
 - дългокосмести - с дължина на покривните косми по тялото над 12 см
 - късокосмести - с дължина на покривните косми по тялото до 12 см
- тип опашатост
 - нормална дълга опашка
 - вродена къса опашка “гуджук”
- географски произход.

Изображения на двадесет от родоначалниците са представени на фиг. 1 и фиг. 2.

1. **Арап** – основоположник на линия. Цвет: черногрив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Белово.
2. **Бомбата** – основоположник на линия. Цвет: бяло-черно. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Богдан, Карловско, Средна гора.
3. **Бурен** – основоположник на линия. Цвет: черногрив. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Орехово, Централни Родопи.
4. **Гаро** - основоположник на линия. Цвет: рижогрив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Добринище, Пирин.
5. **Горан** – основоположник на линия. Цвет: бяло-черно. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Каратепе, Западни Родопи.
6. **Генчо** - основоположник на линия. Цвет: рижогрив. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Костенец, Рила.
7. **Караман (Пчелинския)** – основоположник на линия. Цвет: бяло-сиво. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Костенец, Рила.
8. **Караман** - основоположник на линия. Цвет: черногрив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Триград, Западни Родопи.
9. **Китан** – основоположник на линията. Цвет: бяло-черно, с трети цвет. Дългокосмест. Вродена къса опашка. Произход на основоположника – Големо село, Дупнишко, Рила.
10. **Къшо** – основоположник на линията. Цвет: бяло-черно, с трети цвет. Дългокосмест. Вродена къса опашка. Произход на основоположника – Самоков, Рила.
11. **Мартьо** – основоположник на линия. Цвет: бяло-черно. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Светослав, Източни Родопи.

Фиг. 1. Родоначалници на генеалогични линии в породата Каракачанско куче
(цифрата до изображението отговаря на поредния номер в текста)

Fig. 1. Founders of bloodlines in Karakachan dog breed (the number of the picture is equal to number in the text)

Фиг. 2. Родоначалници на генеалогични линии в породата Каракачанско куче
(цифрата до изображението отговаря на поредния номер в текста)
Fig. 2. Founders of bloodlines in Karakachan dog breed (the number of the picture is equal to number in the text)

12. **Мечо (на Драганов)** – основоположник на линия. Цвет: черно с бяло. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Доспат, Западни Родопи.

13. **Мечо** - основоположник на линия. Цвет: черногрив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Мулдава, Асеновградско, Централни Родопи.

14. **Мечо (Бурикане)** – основоположник на линия. Цвет: жълтогрив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Якоруда, Рила.

15. **Мурджо (Бубайко)** – основоположник на линия. Цвет: бяло-черно. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Тополово, Централни Родопи.

16. **Мечо Караборун** - основоположник на линия. Цвет: черногрив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Баш Мандра, Централни Родопи.

17. **Мурад (Беловеца)** - основоположник на линия. Цвет: черногрив. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Белово, Рила.

18. **Рекси** – основоположник на линия. Цвет: рижогрив. Късокосмест. Вродена къса опашка. Произход на основоположника – Бодрово, Средна гора.

19. **Стойчо** – основоположник на линия. Цвет: бяло-черно. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Баш Мандра, Централни Родопи.

20. **Чакър** – основоположник на линия. Цвет: кафяво-сивогрив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Чепеларе, Централни Родопи.

21. **Черньо** - основоположник на линия. Цвет: черногрив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Доспат, Западни Родопи.

22. **Шабан** – основоположник на линия. Цвет: бяло-черно. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Велинградско, Западни Родопи.

23. **Шабан на Калинката** – основоположник на линия. Цвет: бяло-сиво. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Момин Проход, Средна гора.

24. **Шаро Пепеленовия** – основоположник на линия. Цвет: бяло-сиво. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Якоруда, Рила.

25. **Янко** - основоположник на линия. Цвет: бяло-сиво. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Костенец, Рила.

По отношение на типа окосмяване сред родоначалниците на генеалогични линии преобладават дългокосместите спрямо късокосместите екземпляри с 17 към 8.

По отношение на типа опашатост екземплярите с нормално дълги опашки преобладават с 21 към 3 спрямо тези с вродена къса опашка „гуджук“.

Географският произход на основоположниците на съвременните генеалогични линии в породата Каракачанско куче са планинските райони на Южна България. От тях най-много произхождат от Рила – 9 броя. Следват тези от Централни Родопи - 6 броя. Пет броя са от Западни Родопи. Следва Средна гора с 3 броя. По 1 основоположник на линия произхожда от Пирин и Източните Родопи.

ИЗВОДИ

На базата на проведеното проучване може да се направят следните изводи:

1. Съвременната линейна структура в автохтонната порода Каракачанско куче се базира на 25 обособени генеалогични линии.
2. Селекцията, основана на тази достатъчно широка генетична база, осигурява възможност за съхранение и развитие на морфологичното и етологичното многообразие в автохтонната порода Каракачанско куче.
3. Вътрепородната вариабилност в екстериора и работните характеристики, осигурени чрез описаните 25 генеалогични линии в породата на Каракачанското куче, дава широки възможности за използването ѝ при създаването на други български породи кучета.

ЛИТЕРАТУРА

- Данчев, Й., 1994. Опазване на автохтонните форми домашни животни в България. – В: Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие, т. 2: 107-128.
- Динчев, В., 2001. Световна енциклопедия на кучетата. София, Издателство „Труд“.
- Динчев, В и кол., 2003. Селекционна програма за Каракачанското куче, Пловдив.
- Породи селскостопански животни в България, 2006. Каталог, авторски колектив. София, МЗХ - ИАСРЖ.
- Peters, H. B., 1938. Der Karakatschan hund, Zeitschrift fur Hundeforschung, Verlag Dr. Paul Schops, Leipzig.
- Sedefchev, A. and S. Sedefchev, 2007. Karakachan Dog. Preservation of the aboriginal guarding dog of Bulgaria. PADS, Newsletter, 18.
- Sponenberg, P., D. Bixby, 2007. Managing Breeds for a Secure Future: Strategies for Breeders and Breed Associations. The American Livestock Breeds Conservancy, Pittsboro.

Рецензент – доц. д-р Петър Бацалов
E-mail: bazalov@abv.bg